
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XXIII, 24

SECTIO EE

2005

Instytut Nauk Rolniczych w Zamościu, Akademia Rolnicza w Lublinie

KRYSTYNA CHMIEL, DOROTA SOBCZUK, ANNA GAJEWSKA

*Porównanie wartości użytkowej populacji koni
czystej krwi arabskiej w różnych ośrodkach hodowlanych
w latach 1978–1987*

Comparison of Utility Value of Purebred Arabian Horses Raised in Different
Breeding Centers in the Years 1978–1987

W latach 1978–1987 hodowla koni czystej krwi arabskiej skupiona była w przeważającej większości w rękach państwowych. Polskie araby uzyskiwały wtedy najlepsze wyniki eksportowe, co wpłynęło na decyzję o założeniu w r. 1981 czwartej stadniny państwowej koni tej rasy w Białce [6]. Prywatni hodowcy koni arabskich stanowili nieliczną grupkę, jednak zdarzało się, że konie ich hodowli osiągały dobre wyniki na torze. Mimo centralnego sterowania gospodarką w czasach PRL-u stadninom państwowym udawało się zachowywać pewną autonomię w zakresie polityki hodowlanej. Stąd, mimo przekazywania tych samych reproduktorów z jednej stadniny do drugiej, specyfika stada matek oraz przyjęty cel hodowlany miały wpływ na wyniki poszczególnych jednostek [4, 5, 6, 7]. Ukierunkowanie „wyścigowe” lub „pokazowe” mogło znaleźć odbicie w udziale koni o lepszych bądź gorszych wskaźnikach dzielności, powiązanych także z innymi wskaźnikami fizjologicznymi koni tej rasy [3, 4, 5, 10]. Większy lub mniejszy nacisk na użytkowość pogłowia kładziono też w różnych okresach [7], co miało związek z rozwojem wyścigów koni arabskich na świecie [12]. Z tych względów celowe stało się porównanie średnich wskaźników użytkowości wyścigowej, wyrażonych w wartościach współczynnika powodzenia (Wp) na sztukę [1, 2], w ośrodkach hodowli koni czystej krwi arabskiej, działających w Polsce w badanym okresie.

MATERIAŁ I METODY

Badaniami objęto 924 konie czystej krwi arabskiej wpisane do PASB [8], hodowli SK Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów oraz właścicieli prywatnych, poddawane wyścigowym próbom dzielności na polskim torze w latach 1978–1987 [11]. Sporządzono dla nich indeksy wartości użytkowej metodą Budzyńskiego i Chmiel [1, 2]. Do porównań użyto współczynnika powodzenia (Wp), obliczając średnie wartości tego wskaźnika na konia hodowli porównywanych podmiotów oraz procentowe udziały koni słabych (Wp = 0,00), przeciętnych (Wp od 0,01 do 0,99), dzielnych (Wp od 1,00 do 2,99), bardzo dzielnych i wybitnych (Wp $\geq$ 3,00) w każdej z badanych populacji. Istotność różnic między wyliczonymi średnimi zbadano metodą wielokrotnego testu rozstępu Duncana [9].

OMÓWIENIE WYNIKÓW

W badanej populacji liczebnie przeważały konie z SK Michałów (326 szt. – 35,28%) i Janów Podl. (300 szt. – 32,47%). Procentowo najwyższym udziałem koni słabych i najniższym – bardzo dzielnych i wybitnych cechowała się nowo utworzona stadnina w Białce. Natomiast w liczącej tylko 16 szt. stawce koni hodowli prywatnej osobników słabych (o Wp = 0,00) wcale nie było (tab. 1). Najwidoczniej hodowcy ci z góry ocenili predyspozycje swego przychówka i nie wysyłali na tor osobników nierokujących szans na wygrane. Najwyższy procent koni bardzo dzielnych i wybitnych (o Wp $\geq$ 3,00) pochodził z SK Kurozwęki, co wiązało się z przyjętym przez tę stadninę w początkowym okresie działania kierunkiem „wyścigowym” [4, 5]. W latach objętych badaniami konie kurozwęckie znajdowały się w czołówkach swoich roczników [2,11], np. zwycięzca Porównawczej og. Złoty Potok s. 1981 (Bandos – Zamieć) o Wp = 10,43; og. Tarnobrzeg gn. 1978 (Melon – Tiwiria) o Wp = 5,88; derbista gn. Element 1978 (Melon – Ellonga) o Wp = 5,27; derbista Traf kaszt. 1980 (Elef – Trema) Wp = 8,52; dzielne ogiery Zalew c.gn. 1986 (Pepton – Zadra) – Wp = 5,06 – i Elein s. 1986 (Pepton – Erynia) – Wp = 4,70. Ciekawe, że w dużej większości były to ogiery. W tej samej stadninie odnotowano jednak drugi co do wielkości udział koni słabych (11,11%). Świadczy to o rozrzucie populacji koni kurozwęckich pod względem tego wskaźnika.

Stosunkowo duży procentowy udział koni bardzo dzielnych i wybitnych (6,25%) zaobserwowano wśród koni prywatnych (tab. 1). W liczbach bezwzględnych był to jednak tylko jeden osobnik, og. Marakesz gn. 1985 (Aloes – Marunka) hod. Wandy Jackowskiej, który osiągnął Wp = 3,17 [2].

Co do średniej wielkości współczynnika powodzenia na sztukę przychówka w badanym okresie przodowała SK Janów Podlaski (tab. 2). Na wysokość tej średniej wpłynęły współczynniki o rekordowych wysokościach, osiągnięte przez derbistę i zwycięzcę Porównawczej og. Piechur s. 1979 (Banat – Pierzeja) –

Tab. 1. Liczebność koni czystej krwi arabskiej, charakteryzujących się określonym poziomem dzielności wyścigowej wyrażonej wartością współczynnika powodzenia (Wp) urodzonych w latach 1978–1987, pochodzących z SK Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów oraz hodowli prywatnej

Number of purebred Arabian horses with specified levels of coefficient of success, born in years 1978–1987 at Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów Studs and privately bred

Hodowca	Przedział Wp	Klacz		Ogier		Łącznie	
		szt.	%	szt.	%	szt.	%
Białka	0,00	7	9,33	2	2,67	9	12,00
	0,01 – 0,99	20	26,67	12	16,00	32	42,67
	1,00 – 2,99	15	20,00	18	24,00	33	44,00
	3,00 i powyżej	-	-	1	1,33	1	1,33
	Ogółem	42	56,00	33	44,00	75	100,00
Janów Podlaski	0,00	15	5,00	10	3,33	25	8,33
	0,01 – 0,99	73	24,33	57	19,00	130	43,33
	1,00 – 2,99	36	12,00	83	27,67	119	39,67
	3,00 i powyżej	7	2,33	19	6,33	26	8,67
	Ogółem	131	43,67	169	56,33	300	100,00
Kurozwęki	0,00	18	8,70	5	2,42	23	11,11
	0,01 – 0,99	49	23,67	33	15,94	82	39,61
	1,00 – 2,99	34	16,43	48	23,19	82	39,61
	3,00 i powyżej	3	1,45	17	8,21	20	9,66
	Ogółem	104	50,24	103	49,76	207	100,00
Michałów	0,00	20	6,13	16	4,91	36	11,04
	0,01 – 0,99	91	27,91	65	19,94	156	47,85
	1,00 – 2,99	51	15,64	70	21,47	121	37,12
	3,00 i powyżej	6	1,84	7	2,15	13	3,99
	Ogółem	168	51,53	158	48,47	326	100,00
Hodowcy prywatni	0,00	-	-	-	-	-	-
	0,01 – 0,99	4	25,00	6	37,50	10	62,50
	1,00 – 2,99	-	-	5	31,25	5	31,25
	3,00 i powyżej	-	-	1	6,25	1	6,25
	Ogółem	4	25,00	12	75,00	16	100,00

Wp = 7,92; niepokonany jako czterolatek ogiera Europejczyk j.gn. 1982 – Wp = 8,97; pierwszego w swoim roczniku og. Perlson s. 1983 (Bandos – Pemba) – Wp = 12,62; zwycięzcę Nagrody Europy, og. Origan. s. 1984 (Parys – Orgia) – Wp = 9,59; długoletniej rekordzistki Polski pod względem wysokości Wp – derbistki i oaksistki kl. Sarmacja gn. 1986 (Gil – Saszetka) o Wp = 13,08. Na drugim miejscu znalazły się Kurozwęki. Najniższy Wp na sztukę osiągnęła SK Michałów, co potwierdza wybitnie pokazowy kierunek hodowli, przyjęty w tej stadninie, potwierdzony zwycięstwami w czempionatach i wysokimi cenami aukcyjnymi w badanym okresie [12]. Ale i tam znalazł się derbista og. Egis s. 1985 (Penitent – Estrada) o Wp = 9,98, drugi w roczniku za niepokonany Europejczyk-

kiem, zwycięzca Porównawczej og. Errlis j.gn. 1982 (Probat – Estrela) o Wp = 7,76, czy oaksistka Geneza s. 1983 (Pepton – Gizela) o Wp = 6,55.

Tab. 2. Średnie wielkości współczynnika powodzenia (Wp) koni czystej krwi arabskiej urodzonych w latach 1978–1987, pochodzących z SK Białka, Janów Podlaski, Michałów, Kurozwęki oraz hodowli prywatnej
Average values of coefficients of success for purebred Arabian horses born in the years 1978–1987 at Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów and private studs

Hodowca	Szt.	%	Średni Wp	Min	Max
SK Janów Podlaski	300	32,47	1,35 _a	0,00	13,08
SK Kurozwęki	207	22,40	1,25	0,00	10,43
SK Białka	75	8,12	1,05	0,00	8,09
Hodowcy prywatni	16	1,73	1,03	0,00	3,17
SK Michałów	326	35,28	1,00 _a	0,00	9,98

Średnie oznaczone tymi samymi literami różnią się istotnie ($P \leq 0,05$)

WNIOSKI

1. W badanym okresie, obejmującym roczniki urodzenia 1978–1987, najlepsze wyniki wyścigowych prób dzielności osiągnęły konie hodowli SK Janów Podlaski i Kurozwęki.

2. Pogłowie koni w SK Kurozwęki cechowało się największym rozrzutem wartości użytkowej, podczas gdy z SK Janów Podl. – największym wyrównaniem i najwyższą średnią dzielnością wyścigową na sztuce przychowka.

PIŚMIENNICTWO

- Budzyński M., Chmiel K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. T. I. Wyd. AR Lublin 1988.
- Budzyński M., Chmiel K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. T. II. Wyd. AR Lublin 1994.
- Chmiel K.: Ocena współzależności zrównoważenia nerwowego i dzielności wyścigowej koni czystej krwi arabskiej. Rozprawa habilitacyjna. Wyd. AR, Lublin 1990.
- Dobrowolska T.: Pożegnanie Kurozwęk, cz. I. Koń Polski, 5, 52–55, 2000.
- Dobrowolska T.: Pożegnanie Kurozwęk, cz. II. Koń Polski, 6, 56–59, 2000.
- Grzybowski M.: Czy koniec wysokich cen za araby? Koń Polski, 3, 29–30, 1986.
- Lewik K.: Wykorzystanie wyników wyścigowych prób dzielności w polskiej hodowli koni czystej krwi arabskiej. Skróć rozprawy doktorskiej. Annales UMCS, sec., EE, vol. II, 281–294, Lublin 1984.
- Polska Księga Stadna Koni Arabskich Czystej Krwi (PASB) T. XI, XII i XIII. PTWK, Warszawa.

9. R u s z c z y c Z.: Metodyka doświadczeń zootechnicznych. PWRiL, Warszawa 1978.
10. S o b c z u k D.: Stabilność cyklu płciowego u klaczy czystej krwi arabskiej w powiązaniu z ich wartością użytkową. Rozprawa doktorska, AR Lublin, 2000.
11. Wiadomości Wyścigowe, PTWK, Warszawa, zeszyty z lat 1981–1993.
12. Z a w a d z k a I.: Polskie dni konia arabskiego. Koń Polski, 1, 2–7, 1988.

SUMMARY

924 purebred Arabian colts and fillies tested were tested, born in the years 1978–1987, taking part in races. The studies compared the percentage of horses with different values of performance indices as well as average values of coefficients of success per head for Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki, Michałów and private studs. It was found that in the tested period the highest percent of best racers descended from Kurozwęki Stud, whereas the highest average Cs per head was achieved by Janów Podlaski Stud.

w latach 1988–1997

*A Comparison of Utility Value of Purebred Arabian Horses Raised in Different
Breeding Centres in the Years 1988–1997*

Powstałe w różnych okresach stadniny koni czystej krwi arabskiej dysponowały materiałem stadnym o różnej wartości użytkowej. W zależności od przebiegu kierunków – wyścigowego bądź pokazowego – używały też sposobów przekazujących określone cechy. Na przykład SK Kurozwęki w pierwszych latach istnienia preferowała kłanienek wyścigowy, który potem zastąpił kłanienką, gdy populacja koni SK Michałów utrzymywana jest raczej w typie pokazowym [5, 7, 8]. W zależności od okresu prowadzenia badań w polskich stadninach zarysowały się różne tendencje, choć generalnie program hodowli koni czystej krwi arabskiej kładzie nacisk zarówno na dzielność, jak i na wyścigowość [9], tym bardziej że stwierdzone zostały powiązania wyników wyścigów z wartością dzielności z innymi cechami fizjologicznymi koni arabskich [3, 4, 6, 12]. W ostatnich latach odnotowano dynamiczny rozwój i znaczną poprawę jakości populacji koni czystej krwi, pozostającej w rękach coraz liczniejszych prywatnych hodowców, którzy wygrywają gonitwy kłanienek i czarnych wyścigów [5, 9]. Celowa zatem stała się aktualizacja badań dotyczących wartości użytkowej koni w stadninach skarbu państwa oraz w sektorze prywatnym w ciągu dziesięciolecia 1988–1997, aby stwierdzić, jak zmiany gospodarki i hodowlanej, zachodzące w tym okresie, oddziaływały na średnich wskaźników użytkowości wyścigowej koni z poszczególnych ośrodków hodowlanych oraz na ich wartości.